

Nr 258.

Av herr **Mattsson**, angående viss ändring av gällande sparbankslag.

Enligt § 26 i gällande sparbankslag må »lån, för vilket säkerheten utgöres av borgen — — — utlämnas allenast på viss tid och må ej utestå längre än 10 år. Är lånet ställt på längre återbetalningstid än ett år, skall i skuldebrevet utfästas årlig avbetalning i förhållande till den tid, för vilken lånet beviljats; sparbanken dock alltid obetaget att begagna sin rätt att uppsäga lånet till återbetalning på en gång».

Till följd härav äro sparbankera skyldiga fordra, att lån, som lämnas på längre tid än ett år, årligen amorteras med belopp, som står i proportion till lånetiden. Någon utredning i fråga om tid, på vilken lån mot borgen i allmänhet av sparbankerna utlämnas, föreligger icke. På sina håll torde sparbankerna dock hava följt den för riksbankens avbetalningslån tidigare stipulerade lånetiden av 5 år, enär de sannolikt ansett sig böra betrakta denna för riksbanken gällande bestämmelse, såsom normgivande. Såvitt känt är torde dock sparbankerna, då så befinnes vara för låntagare önskvärt, utsträcka lånetiden till den gräns av 10 år, som sparbankslagen med hänsyn till gällande preskriptionsbestämmelser medger.

Bestämmelserna ifråga om sparbanks inlåningsrörelse hava under de 115 år, som sparbanker verkat i vårt land, undergått förändringar och moderniserats för tillgodoseende av de krav, den ekonomiska utvecklingen ställer.

Formerna för sparbanks utlåning hava däremot förblivit relativt oberörda av utvecklingen. Redan för ett sekel sedan utlämnade sparbankerna kredit huvudsakligast mot revers, och den kreditgivning i annan form, nämligen växelrörelse och beviljande av kassakreditiv, som enligt kommentaren till 1892 års sparbankslag tidigare förekommit, blev genom sagda lag förhindrad.

De förändringar i fråga om sparbanks utlåning, som infördes genom stadganden i 1923 års sparbankslag, avsågo icke formerna för utlåningen utan villkor och säkerhet för densamma samt inneburo i huvudsak, att sparbank icke må utlämna lån mot säkerhet av in-teckning annat än på högst sex månaders uppsägning, att lån mot aktier icke må lämnas till sammanlagt högre belopp än hälften av sparbanks fonder, samt att sparbank för tillgodoseende av sin likviditet skall placera viss del av insättarnas medel i obligationer. Emellertid innehåller 1923 års sparbankslag en bestämmelse, som skulle kunnat bliva av stor betydelse speciellt för jordbrukets kreditförsörjning, nämligen stadgandet i § 27 om rätt för sparbank att bevilja

jordbrukskassa kreditiv eller kredit i löpande räkning. Enligt de år 1930 genomförda förändrade bestämmelserna i förordningen om jordbrukets kreditkassor må emellertid jordbrukskassa icke utan särskilt medgivande av vederbörande centralkassa upptaga kredit hos annan än denna, varför sparbankernas direkta kreditgivning till jordbrukskassorna, som dock icke varit av större omfattning, helt upphört.

Sparbankernas långgivning till jordbruket kan med stöd av senaste sparbanksstatistik och särskilda utredningar (1934: 26) redovisas sålunda:

Lån mot säkerhet av inteckning i jordbruksfastighet:

a) inom halva taxeringsvärdet per 31/12 1934	.....	kr. 429 000 000
b) under halva	» » » 1932	..... » 70 000 000
c) inteckning jämte borgen	» » »	..... » 65 000 000

Lån till jordbrukare mot borgen

(exklusive lån till jordbruks-ekonomiska föreningar)	» » »	..... » 95 000 000
		Summa kr. 659 000 000

Hypoteksföreningarnas utlåning vid utgången av år 1934 uppgick till cirka 420 miljoner kronor.

Jordbrukskasserörelsens kredit till jordbruket och jordbruksekonomiska föreningar uppgick enligt en nyligen framlagd utredning per 1/7 1935 till 47 miljoner kronor, varav primärlån 17 miljoner kronor.

Beträffande jordbrukskasserörelsens och sparbanksväsendets omfattning inom respektive områden hänvisas till följande sammanställning, som i fråga om jordbrukskasserörelsen avser dess utlåning, vilken i stort sett torde sammanfalla med summan av förvaltade medel. Det må dock erinras, att uppgifterna beträffande sparbankerna angivas länsvis för motsvarande centralkassors verksamhetsområden, vilka senare emellertid i vissa fall avse delar av olika län. För sparbankerna har även uppgivits beloppet av egna fonder.

Oaktat sparbankernas avsevärda utlåning till jordbruket, cirka 659 milj. kronor, framföres emellanåt från jordbrukarehåll klagomål, att sparbankerna icke bevilja kredit under former, som äro för jordbruket lämpliga, särskilt då borgenslån, som huvudsakligast avse driftskredit. En av de starkaste och mest befogade invändningarna torde avse, att lånetiden i allmänhet är för kort. En ännu större olägenhet har med lika fullt fog ansetts ligga i den omedelbart inträdande amorteringsskyldigheten, som är mindre lämpad att motsvara behovet särskilt i de fall, då en jordbrukare med hjälp av lån anskaffat nyuppsättning av levande eller döda inventarier, utfört produktiva nyanläggningar och dylikt. Möjlighet att i dylika fall påbörja amortering torde nämligen icke uppstå, förrän viss tid förflutit från lånets

C e n t r a l k a s s o r n a		Sparbankerna inom resp. centralkasseområden	
Centralkasseområde	Utlåning ^{1/7} 1935 Mill. kr.	Förvaltade medel den ^{31/12} 1934 Mill. kr.	Egna fonder den ^{31/12} 1934 Mill. kr.
Gävleborgs läns	5,68	97,43	10,68
Malmöhus läns	3,03	797,19	64,25
Mellersta Norrlands	9,65	61,98	7,72
Mellersta Sveriges	4,48	336,59	27,92
Mälardprovinsernas	6,63	274,06	22,46
Skaraborgs läns	3,66	130,09	12,43
Södra Sveriges	7,25	845,05	67,90
Östergötlands	6,03	153,38	13,52
Övre Norrlands	0,98	52,86	4,43

upptagande och räntabilitet uppstått genom nyförvärvet eller nyanläggningen. Sparbankernas låneformer kunna med visst berättigande anses icke tillfullo motsvara de krav, som böra ställas på en för jordbruket avpassad driftskredit. De anmärkningar, som i dessa fall riktats mot sparbankerna föranledas emellertid av gällande lagstiftning.

Det har alltid framhållits såsom önskvärt och måste anses synnerligen lyckligt, att sparbankerna, vilkas inlåning är begränsad till vissa mindre områden, också göra de insatta medlen räntebärande inom samma områden, med andra ord att sparbankerna tillgodose ortens behov av lånemedel. Följdriktigt bör man då också intaga den ståndpunkten, att utlåningen skall få ske på sådana villkor, som äro lämpliga för låntagarna, eljest uteblir det gagn, man avsett att skapa. Under de båda senaste årtiondena har genom upprepade lagstiftningsåtgärder försök gjorts att tillskapa kreditinstitutioner, avsedda att komplettera och ersätta sparbankerna i fråga om jordbrukskrediten. För att underlätta utvecklingen av dessa kreditinstitutioner har staten lämnat avsevärda bidrag till driftskostnaderna samt i avsikt att hos allmänheten öka förtroendet för desamma tillskjutit fondmedel till betydande belopp. Vederbörande torde räkna med att kunna tillföra dessa institutioner en del av den inlåning, som eljest söker sig till banker och sparbanker. De krediter, som på detta sätt tillskapas, har enligt nyligen framlagd utredning oaktat det statliga bidraget till förvaltningskostnader blivit dyrare för låntagarna än de medel, sparbanker och hypoteksföreningar utlåna. Det vill därför synas, som om det vore lämpligt taga under övervägande, huruvida icke en utökning av möjligheterna för jordbrukets kreditförsörjning skulle kunna på ett ännu mera effektivt sätt ernås genom att skapa nya och praktiska låneformer för sparbankerna, vilka redan besitta icke blott de nödiga penningmedlen utan även en stor fond av erfarenhet just på jordbrukskreditens område, och vilka genom sin kooperativa karaktär och sant de-

mokratiska inställning äro till ovärderligt gagn för sina respektive orter. Sparbankernas ställning ifråga om likviditet och soliditet är också sådan, att man utan tvekan bör kunna anförtro dem en kreditgivning under sådana former, som här avses, nämligen dels genom utsträckning av tiden för borgenslån utöver vad sparbankslagen nu medgiver, vilket torde kunna ske även utan ändring av preskriptionslagen och dels i form av mera kortfristig rörlig kredit. Helt naturligt kan man därvid föreskriva dels vissa krav i fråga om likviditeten och dels eventuellt på viss begränsning av sammanlagda beloppet av den kredit här avses, antingen ett absolut belopp eller i relation till sparbanks storlek, fonder eller dylikt. Avgörandet beträffande likviditet och utlåningens omfattning skulle kunna uppdragas åt sparbanksinspektionen.

På grund av vad sålunda anförts föreslås,

att riksdagen ville i skrivelse till Kungl. Maj:t hemställa om uppdrag åt 1935 års sparbankssakkunniga att utarbета förslag till sådan ändring av gällande sparbankslag, som här ovan förordats.

Stockholm den 21 januari 1936.

Victor J. Mattsson.
